عبدالباري جهاني ۲۰۱۹/۰۷/۲۰

ملي وحدت
زموږ د تاریخ په رڼا کي

لمړی برخه

سریزه:

مشهوره تاریخي کیسه ده چي وایي کله چي ګوډ تیمور یا امیرتیمور کورګان آذربایجان او فارس، د توري او لښکرو په زور لاندي کړل نو د آل مظفر یا امیر مبارزالدین د کورنی شهزاده ګان یې، چي کلونه کلونه یې پر دی سیمو پاچهي کړې وه او یو له بله یې سره وژلي او تباه کړي وه، پر دسترخوان سره راغونډ کړل او ورته وي ویل چي که تاسي ټولو اتفاق کړی وای نو نن به مو په ګډه یوه غښتلي پاچهي درلودلای. په ناستو شهزاده ګانو کي یوه ورته وویل چي که موږ اتفاق درلودلای نو نن به ته دلته ناست نه وای. تیمور هغه کړی ومسل او څه یې ونه ویل. په سبا یې د مظفریه کورنۍ ټول شهزاده ګان قتل عام کړل.

له هغو کسانو څخه را نیولي چي د افغان له نامه سره حساسیت لري او ځانونه افغانستاني بولي، تر هغو کسانو پوري چي د افغانستان له نامه څخه نفرت لري او غواړي چي خراسان یا آریانا یې وبولي تر هغو کسانو پوري چي د افغان په نامه او د افغانستان په هیواد افتخار کوي، ټول د ملي وحدت چیغي وهي. ټول وایي چي د افغانستان د ټولو بدبختیو او بدمرغیو اساسي علت بې اتفاقي ده او ملي وحدت د ټولو رنځونو علاج دی. سوال دا دی چي دا ملي وحدت، چي په تېره بیا د وروستیو څلوېښتو کالو راهیسي یې، چي د هر چا له خولي یې اورو، ولي د عنقا مرغه دی او ولي نه راځي؟ زه په دې عقیده یم چي ملي وحدت، د نورو ډېرو اجتماعي ښېګڼو او نعمتونو په څېر، یو کلتور دی. او کلتور، په یوه ټولنه کي، د خاصو اجتماعي ضرورتونو او د تاریخ د جبر په اساس وده کوي. افغانستان، له بده مرغه، د ملي وحدت تاریخ او سابقه نه لري او یا یې د هغه د منځته راتللو او کلتور کېدلو لپاره اجتماعي او سیاسي جبر احساس کړی نه دی.

څه باندي دري سوه کاله مخکي، د پښتنو د تاریخ یوه له تر ټولو هوښیارو مشرانو خوشحال خان ختک ویل چي:

اتفاق په پښتانه کي پیدا نه سو
ګني ما به د مغول ګرېوان پاره کړ

ارسال مقالات: info@arianafghanistan.com و یا spineghar@gmail.com

د نولسمي پېړۍ په وروستيو کلونو کې، سيد جمال الدين افغاني ته دا خبره منسوبه ده چې ويل يې « افغانانو اتفاق کړی دی چې اتفاق به نه کوو»

مشهور انګرېز مستشرق هنري جورج راورټي د اېراني نادرافشار په مقابل کې د پښتنو د مقاومت د ماتېدلو په باره کې ليکي: « په ورپسې کال، نادر له مشهد څخه د هرات د ابداليانو د ځپلو لپاره حرکت وکړ. د هغه هدف دا وو چې ټول افغانان وځپي. او دی، د غلجيانو او ابداليانو تر منځ د موجودو دښمنيو له امله، بريالی هم سو...»

راورټي وروسته د همدغه مخ په حاشيه کې ليکي: « د دې دواړو لويو قبايلو ترمنځ يوه ټينګ اتحاد به، چې يقيناً به نور قومونه هم ورسره يو ځای سوي وای، د جنګ نتيجې ته تغيير ورکړی وای...» راورټي ص ۶۱۰

د افغانستان په معاصر تاريخ کې، احمدشاه بابا لومړنی پاچا او زړه ور جنرال وو چې اوسنی افغانستان يې په واحد قلمرو کې شامل کړ او ان تر ډهلي، کشمير، سيند او بلوچستان پوري يې سِکه چلېدله. د هغه له وفات ۱۷۷۳ څخه وروسته، په دې څه کم دوه نيمو پېړيو کې، افغانستان په لس هاوو ځله د خارجي قتل عامونو او خپل منځي خونړيو جنګونو په ميدان بدل سوی دی. په سيمه کې ښايي بل هيواد د داسي بېرحمانه قتل عامونو او ناپايه قومي دښمنيو او خونړيو داخلي جنګونو تاريخ ونه لري.

د دې بدبختيو او خپل منځي بې اتفاقيو او جنګونو اساسي علت دا دی چې افغانانو، هروخت، د پرديو په مقابل کې، داسي قومي مقاومت کړی دی چې له لويه سره يې ملي صبغه نه ده درلودلې. له تاجکو څخه نيولي، تر اوزبيکو، هزاره او پښتنو پوري ټولوقومونو، په يوه چېغه او يوه سلا، توري او وسلو ته لاس کړی دی، پردي يې پسي اخيستي او د پرديو تر ماتولو او شړلو وروسته يې سمدستي د يوه بل غاړي او ګرېوان ته لاس اچولی؛ زړې دښمنۍ بيرته تازه سوي او ژوندی سوي او داخلي جنګ، له سره، پيل سوی دی. څرنګه چې دې لويو قومونو، يو له بله او پښتنو په خپلو منځونو کې، د پرديو په مقابل کې د مقاومت د پيل کولو څخه مخکې وحدت نه دی درلودلی او يوازي د ګاونډيتوب د مجبورت په اساس يې د يوه بل تر څنګ په سوله کې ژوند کړی دی نو هر کله چې د ټولو قومونو د خاوري، مځکو، جايدادونو او مذهب عمومي دښمن ماته خوړلې ده د دوی ترمنځ هم د وحدت زمينه له منځه تللي او بيرته يو په بل سره لګېدلي دي.

په اصل کې، د هر اجتماعي پاڅون او عکس العمل ماهيت د هغه د عامل په اساس ټاکل کيږي. څرنګه چې د افغانانو د هر پاڅون عامل د هغوی پر خاوره او ګټو باندي د پرديو او بېګانه قواوو يا هيوادونو تېری دی نو، طبيعي خبره ده، چې د پرديو له وتلو يا د جنګ او مقاومت د اصلي عامل له ليري کېدلو څخه وروسته حالات بيرته خپل پخواني شکل ته ګرځېدلي دي. که د بېګانه له يرغل څخه مخکي اتفاق موجود وو نو دوام يې کړی دی او که بې اتفاقي موجوده وه نو هغه هم بيرته خپل پخواني حالت ته ګرځېدلې ده.

د ملت کېدلو او ملي يووالي لپاره، د يوه قوم يا قومونو ترمنځ، د مشترکو ملي ګټو وجود، چې تر ټولو عمده عامل دی، تر ټولو مهم عنصر دی. د قومونو د يوموټي کولو لپاره د پاچاهانو او سردارانو قوت او تدبير او دغه راز د منورينو تبليغ ښايي دوهمه درجه اهميت ولري. په افغانستان کي لومړی عامل هيڅ وخت موجود نه وو او پاچاهانو او سردارانو يا د قومونو ترمنځ د ملي يووالي عمده اجتماعي ضرورت ته توجه نه ده کړې او يا يې د ايجادولو او ودې ورکولو

لپاره فرصت نه دی درلودلی او منورینو هم، په دې برخه کې، یا خپله وظیفه سرته نه ده رسولې او یا یې حتی منفي رول لوبولی دی.

د مشترکو ملي ګټو نه موجودیت د دې معنی نه لري چې ګواکې ملي وحدت او یووالی ممکن نه دی او یا باید د عنقا خیالي مرغه وبلل سي. د افغانستان خلک، دا اوس ګړی، د مشترکو ګټو په مقابل کې دونه مشترک دردونه لري چې له بدخشان څخه نیولې تر هیلمند او هرات پوري، تاجک، اوزبیک، هزاره او پښتانه ټول پکښې شریک دي. په دې تیرو څلویښت کلنو غمیزو کې ټول قومونه د داخلي جنګونو، بې امنیتیو، د زورواکانو له تېریو او ظلمونو، په مخدره موادو اعتیاد، بېکاریو او بې کوریو له لاسه کړېدلي دي. په افغانستان کې هیڅ قوم نه سي کولای چې د دې مشترک درد علاج په یوازي سر وکړي. د دې مشترک درد علاج یوازي له مشترک طبیب سره دی او هغه ملي یووالی دی. د پېریو د دې لاعلاجه رنځ د علاج کولو لپاره یوازي د مشرانو او منورینو ایمانداري په کار ده .

که څه هم چې د شورویانو له ماتې او په کابل کې د کمو نیستې رژیم له ړنګېدلو څخه مخکې هم، د افغانانو او د هغوی د سیاسي تنظیمونو ترمنځ د اتحاد چنداني مزه نه وه؛ خو د مجاهدینو تنظیمونو، چې د افغانستان په تاریخ کې یې ښایی تر بل هر وخت د افغانستان د بېلو بېلو قومونو او توکمونو، د تل لپاره، د یو موټی کولو امکانات درلودلي وي، له بده مرغه، د خپلو سیاسي اغراضو او ګټو لپاره، او د پردیو په ځرګند لمسون، قومي بې اتفاقیو ته نوره هم لمن ووهله. مختلفو قومونو او ژبو ته منسوبو منورینو، په تېره بیا په بهر کې اوسېدونکو او په ژبه پوه او تحصیل کړو کسانو، د دې پرځای چې د افغانستان د دې دایمي رنځ د علاج کولو لپاره ګامونه پورته کړي او لږترلږه د ملي وحدت راوستلو یوه تبلیغاتي قوه سي، په پاکستان او ایران کې د ډېره تنظیمونو سره خپل ړغونه یو کړل او د ملي وحدت د راتللو په مخنیوي کې یې مضراو منفي رول ولوباوه.

په پاکستان کې د مجاهدینو د اوو تنظیمونو سره د ایران د شیعه مذهبو د اتو تنظیمونو شمېر پنځه لسو ډلو ته رسېدی خو په حقیقت کې هر تنظیم په خپل ځان کې، په ښکاره او په پټه پر نورو ډلو وېشل سوی وو چې په دې ډول یې شمېر تر پنځوسو زیاتېدی. په پاکستان کې، د مجاهدینو د ټولو تنظیمونو په اکثرو دفترونو کې دا مبارک آیت لیکلی وو: واعتصموا بحبل الله جمیعاً و لا تفرقوا. مګر په عمل کې یوه هم د دې آیت پیروي نه کوله او، د خپلو ناروا شخصي ګټو، او یا د پردیو د خوشالولو لپاره یې، په لوی لاس بې اتفاقیو ته لمن وهله. د تنظیمونو د مشرانو ترمنځ بې اتفاقیو، دښمنیو، موقتي اتحادونو د ماتېدلو او په قرآن شریف د سوګند خوړلو او سمدستي د سوګندونو او قولونو له ماتېدلو څخه ښکارېدله چې د دوی د بریا په نتیجه کې به هم افغانان د خیر مخ ونهویني. او نتیجه هغسي سوه چې فکر او انتظار یې کېدی.

د انګرېزانو او روسانو په مقابل کې د افغانانو مقاومتونو د پردیو او کفارو په مقابل کې د جهاد شکل درلودی. څرنګه چې د افغانستان په سلو کې نهه نیوي اوسېدونکي مسلمان او مطلق اکثریت یې حنفي مذهبه سنیان دي نو د دین د مشترک دښمن په مقابل کې د یوه مشترک محاذ د جوړېدلو لپاره ډېره مساعده زمینه برابره سوې وه. خو کله چې د دین او خاوري دښمنان له هیواده وتلي او جهاد هدف ته رسېدلی دی نو د اتفاق کولو لپاره دلیل هم له منځه تللی دی. افغانانو بیرته یو پربل توري را ایستلي دي. خو که د شوروي اتحاد د سرولښکرو په مقابل کې د افغانانو وروستي جهاد ته، چې د شوروي سستم د بنسټ د لړزېدلو او نړېدلو، ډېر لوی، علت سو، ځیر سو نو ګورو چې د پردیو

يرغلګرو په مقابل کي نه د مقاومت له پيل څخه مخکي او نه د مقاومت په جريان کي اتحاد موجود وو. نو طبيعي خبره ده چي د هدف د ترلاسه کېدلو او د پردي يرغلګر د ماتېدلو څخه وروسته مو بايد د اتحاد انتظار نه درلودلای. پر کابل باندي د مجاهدينو د څه باندي څلورکلني واکمنی په وخت کي، د مجاهدينو د بي اتفاقو مشرانو او تنظيمونو د عقيدوي او قومي اختلافاتو له امله، چي تر دغه وخته پوري هم پټ نه وه پاته، پر دې ښار باندي داسي بدي ورځي او حالات راغلل چي په خپل تاريخ کي يې نه وه ليدلي. مګر داسي هيڅ متحد ګوند او تنظيم پيدا نه سو چي د مجاهدينو د هغه ظلم او وحشت په مقابل کي ږغ پورته کړي او د راتلونکو بدمرغيو د مخنيوي لپاره د ملي يووالي بيرغ اوچت کړي.

د ۲۰۰۲ کال د پيل راهيسي، چي پر افغانستان باندي امريکا يرغل کړی او خپل د خوښي حکومت او نظام يې جاري کړی دی، په دې زيات وکم نولسو کالو کي اداري فساد، بې امنيتي، د مخدره موادو قاچاق او په مخدره موادو اعتياد، بېکاري، لوږه او په ټولو اولسواليو او ولاياتو کي د قوماندانانو او زورمندانو تيری، د کليو، ښارونو او بانډو تباه کېدلو او هره ورځ د بېګناه ملکي خلکو قتلېدلو ټول قومونه متاثر کړي دي؛ مګر په دې نولسو کالو کي نه يوازي، د دې فاجعي د ختمولو په منظور، کوم ملی وحدت منځته نه دی راغلی بلکه قومي، ژبني او نژادي اختلافاتو نور هم زور اخيستی دی.

د افغان او انګليس په لومړي جنګ ۱۸۳۹-۱۸۴۲کي، چي د افغانستان د اولسونو د تر ټولو لويو افتخاراتو او د انګليسانو د امپراطوری يوه له تر ټولو شرمونکو ماتو څخه ګڼله کيږي، هم وضع تر دې بهتره نه وه. که، د انګرېزانو له ماتي څخه وروسته، اميردوست محمد خان کابل ته رسېدلی نه وای، د چارو واګي يې په لاس کي اخيستي نه وای او د خپل تدبير او مړاني په زور يې کراري را وستلي نه وای ښايي د داخلي جنګ هغه اور، چي د انګليسانو له وتلو څخه وروسته بل سو، تر ډېرو نورو کلونو پوري دوام کړی وای.

د دې مضمون د ليکلو انګېزه د افغانستان د مشهور مورخ مرحوم احمد علي کهزاد، چي خپل ټول عمر يې د افغانستان د تاريخ د تياره کونجونو روښانولو ته ورکړ، هغه مضمون دی چي، له نن څخه پنځه شپېته کاله مخکي يې، په ۱۳۳۳ کال کي، د آريانا په مجله کي چاپ ته سپارلی او په وروستيو وختونو کي د کهزاد بنياد په آريايي ويبسايټ کي خپور کړی دی. زه به لومړی د مرحوم کهزاد د هغه مضمون، چي له خپل وطن او قام سره يې د ژوري او سپېڅلي ميني په اساس ليکلی دی، پښتو ترجمه دلته رانقل کړم او بيا به خپل مطلب ته ولاړ سم:

د لمړی برخی پای
نور بيا